Er den seksuelle revolusjon fortsatt en myte? Intervju med Erik Grønseth

ved Kari H. Nordberg og Per Otnes

Ne pas croire qu'en disant oui au sexe
on dit non au pouvoir

Michel Foucault

Innledning

Sosiologisk Årbok trykker i denne utgaven *Pornografien og myten om den seksuelle revolusjon*, en bokanmeldelse av Erik Grønseth som tidligere er trykket i hans bok *Familie, seksualitet og samfunn* (1971).

I den forbindelse traff vi Erik Grønseth for å snakke om denne artikkelen samt andre tema som var sentrale i hans mangeårige virke som sosiolog: Familie, kjønn, seksualitet og politikk.

Erik Grønseth arbeidet som sosiolog ved Institutt for Samfunnsforskning og ved Institutt for Sosiologi ved Universitetet i Oslo. Han

hadde før dette studert sosiologi i USA, blant annet ved New School for Social Research i New York. Hans biografi illustrerer også etterkrigstidens problemorienterte samfunnsforskning. Noe av det første arbeidet han høstet internasjonal anerkjennelse for handlet om sjømannsfamilier: Om hva slags konsekvenser fars fravær hadde for sosialisering og familiestruktur.

Grønseths sosiologi illustrerer at seksualitet ikke kun er tema for medisinen. Seksualitet og våre holdninger til seksualitet betraktes i en større samfunnsmessig sammenheng, der forhold som familiestruktur og sosialisering er sentralt.

I anmeldelsen av Steven Marcus bok (s. 19) støtter han seg i stor grad på Wilhelm Reich. Det som med første øyekast kan se ut som frigjort seksualitet er kun overflate i et samfunn preget av ufrihet og undertrykkelse, slik viktoriatidens England i svært stor grad var.

Er dagens framstillinger av seksualitet uttrykk for en genuin seksuell frigjøring eller er det en like overflatisk seksualitet som den som kommer til uttrykk hos den anonyme libertiner Marcus beskrev? Dagens debatter om seksualisering og pornografisering av samfunnet gjør at mange av de spørsmål Grønseth stilte for mer enn tredve år siden kanskje er minst like aktuelle i dag.

I intervjuet gir Grønseth uttrykk for at utviklingen på mange måter har gått riktig vei. Likevel håper han vi spør oss selv om kjærlighetens plass i seksualiteten. I et medielandskap som nesten flommer over av seksuelle bilder er det kanskje særlig viktig å fremheve at seksualitet primært handler om kjærlighet.

Noe av det som ga han mest oppmerksomhet var kravet om seksualopplysning for ungdom. I boken *Familie, seksualitet og samfunn* argumenterte han for at samfunnets holdning til ungdoms seksualitet måtte endres. På dette feltet er han kanskje den av sin generasjon av norske sosiologier som har hatt mest gjennomslag for en viktig del av det han sto for. Kravet om seksuell opplysning er i

dag legitimt, men da Erik Grønseth i et NRK-intevju i 1963 ga uttrykk for at all skoleungdom skulle få anledning til praktisk prevensjons-veiledning førte dette til stor debatt og underskrivsaksjoner.

Krav om seksualopplysning

Dette med seksualopplysning, og skal vi si seksualoppmuntring, til helt unge mennesker, tenåringer. Det var det jo nesten forbudt å snakke om for en tredve – førti år siden. Du kom med et aktivt innspill, og det ble først ramaskrik, men siden har vel dine synspunkter gradvis vunnet gjennomslag?

Ja, gudsjelov var jeg nylig ansatt som lektor ved Institutt for Sosiologi høsten 1963, så jeg hadde sikkerhetsnettet relativt vel etablert. Det var Olav Øverland som var journalist i NRK som ringte meg og ville ha et intervju, og det tror jeg gikk rett på lufta litt senere høsten 1963. Han hadde lest min disputt med Harald Schjelderup om seksuell opplysning. Jeg tror jeg allerede da, i *Sosialt arbeid,* hadde fremmet forslag om at før ungdommen forlot skolen skulle de ha anledning til å oppsøke skolelegen og å få veiledning i prevensjon. Da var det nok først og fremst jentene jeg tenkte på, fordi en ting var kondom, det var ganske tabu det også, og det var ikke det at ikke gutta sikkert kunne trenge litt opplysning om kondomer. Det var ikke sånn som i dag hvor kronprins Haakon reiser rundt i Afrika og trer kondomer på store fine peniser av tre. Men jeg forestilte meg, og sikkert med rette, at for jentenes vedkommende var det jo ikke så enkelt. Jeg lurer på om det kanskje forsømmes litt i dag også. Nå er jo – gudsjelov – dette med kondom så sentralt. Kondom snakkes det så lett og greit om, men jeg har inntrykk av at det ikke snakkes så mye om pessar og p-piller, og det er jo ikke alltid disse gutta er å stole på. I øyeblikkets rus så er ikke jentene så mye å stole på heller, så jeg vil tro det fortsatt er ganske viktig dette med prevensjonsveiledning og teknikk for jentene. Og så – for å gjøre iallfall den delen av historien relativt kort – vil jeg tro at det var det som

var utgangspunkt for at Øverland ringte meg. Jeg utbredte det ikke slik som nå, men jeg sa dette med at ungdommen burde få anledning til å snakke med skolelegen før de forlot skolen for alvor. Hadde det ikke vært for den setningen der er jeg ikke sikker på om det hadde blitt så mye bråk. Det hadde kanskje blitt litt storm i et lite vannglass, men da braket det løs! Jeg må flire når jeg tenker tilbake på det…

Nå gikk jo jeg personlig ganske skadesløs i den offisielle debatten, for det handlet jo om hvordan NRK kunne finne på å slippe løs et sånt intervju på lufta, så det var Øverland og NRK som særlig fikk kritikk.

Dette var radiointervju?

Ja det var radio, en fredelig ettermiddagsstund. Det var Hans Jacob Ustvedt som var kringkastningssjef den gangen, og han red stormen av veldig fint. Jeg husker ikke nøyaktig hva han sa, men det var ikke hans eller kringkastningens business å sensurere slike ting, det fikk stå for det det var. Det ga han seg aldri på, han krøp aldri til noe kors han.

Så ble det jo nærmest en folkestorm, var det ikke masse underskrifter mot ditt innspill?

Jo, så ble dette tatt opp i Stortinget. Det handlet da om NRK, og hva myndighetene kunne tillate av forferdelige ting. Nå skal jeg ikke si for sikkert når brevet med de 133 000 husmorunderskriftene kom, jeg tror det må ha vært før det ble tatt opp i Stortinget. Husmødrene protesterte mot å slippe til slike tanker som mine.

Det ble vel sett på som en slags oppfordring til at unge skulle begynne å ha seksuelt samkvem…

Ja, og det var jo helt riktig oppfattet!

I sterk kontrast til tidligere tankegang om at unge skulle være avholdende, iallfall til de fikk noen å være fast sammen med, og kanskje helt til de giftet seg…

Ja, det var jo oppfatningen i vide kretser det.

Jeg kunne bare sitte bi og betrakte med stor øyne, flua på lasset som sier 'se hvor jeg støver'. Men for meg var det en veldig oppmuntrende, oppkvikkende opplevelse, og jeg ble jo tilkalt av en rekke gymnassamfunn rundt omkring i Norges land. Jeg var blant annet i Trøndelag et par ganger og holdt foredrag. Jeg snakket også om dette i Norges studentforbund, altså i en kristelig sammenslutning.

Så du hadde en påvirkningskraft. Du syntes ikke det var slitsomt selv da, å få så mye oppmerksomhet?

Neida, neida, jeg elsket og elsker fortsatt oppmerksomhet! Det var bare en flott utfordring, jeg var jo ikke så gamle karen.

Men hvor lang tid kan det ha tatt fra du hadde dette intervjuet og fram til omslaget kom?

Her jeg sitter nå husker jeg ikke så mye av akkurat det, mitt inntrykk er at det gikk gradvis uten noen stor ståhei. Det var jo ikke noe offisielt manifest om at Erik Grønseth hadde helt rett.

Nå er det nok ingen tvil lenger.

Jo, det er klart at stemningen forandret seg allerede i 70-årene.

Det hadde kanskje sammenheng med politisk opprørte tider og studentopprør.

Absolutt. Men så gikk tiden, og etterhvert var jeg vel mer opptatt av dette med mannens forsørgerrolle, og stavnsbåndet på ekteskapet som lå der så lenge ikke samfunnet hadde innsett sitt økonomiske ansvar for barna: Å gi barn et økonomisk grunnlag for deres stell og føde. Det var en tanke jeg hadde fått med meg fra Margrethe Bonnevie, som skrev om mannens forsørgerrolle.

Likestilling og politikk

Jeg var en slags stipendiat med tilholdssted på Institutt for Sosiologi i Løkkeveien. En dag dukket det opp en litt eldre dame som så i hyllene, og spurte meg om vi ikke haddenoe om kvinnens stilling her i biblioteket vårt. Jeg vet ikke om hun var freidig nok til å spørre om sine egne bøker. – Det kan så godt være, sa jeg. – Ja det er jo for galt, sa hun. Og det var jeg virkelig hjertens enig i, for jeg hadde blitt engasjert i likestillingsarbeidet gjennom Lisbeth Broch, kona til Vilhelm Evang[1], som hyret meg inn for å gjøre en undersøkelse om kvinnens stilling i politikken. Dette var allerede omkring 1953, mens jeg var løsarbeider, men tilknyttet Institutt for samfunnsforskning.

Da var du ganske ung da?

Jeg var bare 28. Det var Harriet Holter, den gang Harriet Bog, som jeg mener formidlet et forskningsoppdrag fra forskningsrådet om å gjøre en undersøkelse om kvinnens rolle i samfunnsliv og politikk, og om holdninger til dette.

Så da gjorde du en rundspørring?

Ja, men nå husker jeg fint lite detaljer. Men den gangen oppfattet jeg det som en ganske omfattende oppgave.

Et tidlig arbeid er "Virkninger av sjøfolks fravær til sjøs for sjømannshustruens tilpasning og sosiale relasjoner". Det er fra ISF i 1956. Det er kanskje et annet prosjekt?

Ja, det var litt mer fast fisk. Det var usikkert hva jeg kunne få penger

---

[1] Karls Evangs bror, ledende, men omstridt etteretningsoffiser. Lisbeth Broch, hans kone var i mange år rektor på Valler skole, skrev bl.a. skolens historie og b. 3 av Aschehougs verdenshistorie (1954).

til og hva jeg kunne holde på med i de årene, 1953-54. Sykehusdirektøren i Vestfold, Jervell, hadde god kjennskap til dette miljøet med hvalfangere og sjøfolk. Det var svært mange folk som nesten aldri var hjemme hos familiene sine, og han var bekymret over dette. Han henvendte seg til ISF for å se om det var noen som kunne være interessert i det. Jeg var arbeidsledig og det lå jo helt sentralt i mitt interesseområde.

Var du student samtidig da? Du hadde tatt eksamen?

Jeg tok eksamen i 1952, magistergrad i sosiologi.

Jeg hadde kommet hjem fra statene i januar-februar 1949. Jeg har jo fått det giendes, da åkte jeg rett inn på ISF med 700 kr. i månedslønn for å arbeide på det såkalte PU-prosjektet: Om produksjonsutvalgene i industrien. Det var Harriet Bog som var den norske lederen for dette prosjektet. Jeg hadde jo i likhet med henne en slags sosialistisk orientering. Det var vel tre jenter og meg som gjorde den PU-undersøkelsen under veiledning av en amerikansk professor. Erik Rinde sto i spissen som administrativ og økonomisk leder, med Vilhelm Aubert og Arne Næss i bakgrunnen. De sørget for et jevnt tilsig av amerikanske notabiliteter fra samfunnsforskningen der borte.

Studieår i USA

Du snakket om at du var i USA. Drev du med sosiologi der og?

Jada. Jeg reiste som ung entusiastisk kristen tyveåring, rett ut fra en kristelig ungdomsforening, hele de derre forferdelige greiene der, for å bidra til en mer kristelig verden. Som sosiolog. Det var vel Arne Næss som tipset meg på sosiologi. Jeg hadde vel egentlig tenkt meg litt i retning litteraturhistorie og humanistiske fag. Det hadde ingen fremtid etter krigen sa han, gammel positivist. – Det er samfunnsvitenskapene

som kommer nå, psykologi, sosiologi, statsvitenskap. Du må ta et av dem.

– Ja, ja, da får det bli sosiologi, sa jeg. Og så satt han meg i kontakt med Vilhelm Aubert. Så var det vel Arne som sørget for at jeg var en av fire studenter som fikk stipend til Wittenberg Lutherian College i Ohio, og der gjorde jeg generelt undergraduate work. Derfra kom jeg, med en viss backing fra Norge, inn på New School for Social Research i New York. De slapp meg til som MA-student. Ved International House på Manhattan i New York tok omvendelsen fra kristendommen atskillig fart!

Så det var i New York du kanskje begynte å bli interessert i likestilling, familie og seksualitet? De temaene kom så tidlig?

Ja, det var jo først og fremst her at jeg oppdaget Wilhelm Reich. *The Mass Psychology of Fascism* og *The Funcion of the Orgasm* var nylig kommet ut i engelske utgaver i 1946-47. Jeg var jo på forhånd opptatt av Erich Fromm, *Escape from Freedom*. Så kom jeg over Reich, og jøje meg, det er allright med han gamle Fromm, men det var jo filosofi. Reich derimot var virkelig håndfaste greier. Det var seksualitet, og det var sammenhengen mellom seksualiteten, den kapitalistiske samfunnsøkonomiske strukturen og den marxistiske politikken. Og det var Malinowskis funn av sammenhengen mellom seksualundertrykkelse og patriarkalsk slektskapsstruktur. Det var en virkelig eye-opener. Alt dette viste Reichs betydning for samfunns-vitenskapen helt fra 20- og 30-årene av.

Så du hadde ikke truffet Reich eller miljøet rundt ham her i Oslo, for han var jo her en periode?

Nei, han reiste herfra i 1939, og det motdagist-miljøet han hadde rundt seg, det inkluderte både Sigurd Hoel og Arnulf Øverland…

Nic Waal var vel del av dette?

Ja, Nic Waal var den eneste av dem jeg fikk litt kontakt med etter hvert.

Traff du Reich siden da, i USA?

Nei, jeg gjorde ikke det. Det er jo litt artig, han fikk undervisnings- og forskningsjobb nettopp på New School for Social Research i New York. Det er jo litt morsomt i ettertid, da jeg oppdaget det, jeg visste jo ikke om det da. Det året jeg oppdaget ham var han flyttet fra New York og opp til det stedet han hadde kjøpt seg, en nydelig eiendom i Maine som han kalte for Orgonon. Da hadde han begynt å kalle geskjeften sin for orgonomi, heller enn seksualøkonomi som han kalte det til å begynne med. Dette var uttrykk for et dypt- og vidtgående skifte i perspektiv, der seksualiteten var uttrykk for den kosmiske livsenergi.

Så det var med utgangspunkt i Reich, eller lesningen av ham, at du begynte å skrive om seksualitet og familie?

Ja, pluss en underliggende sterk personlig motivasjon. Jeg skrev *The reaction of sailors' wives to frustration by the abscense of the husbands at sea*, en sånn kronglete tittel. Da hadde jeg også skrevet en artikkel om *The impact of father-abscense on sailor-children* eller noe i den stilen. Jeg må skryte litt av den, den kom på fransk allerede i 1956.

Mannens forsørgerrolle

Dette med mannens forsørgerrolle og barna. Du mente barna skulle få en slags sterkt utvidet barnetrygdsordning slik at de ikke skulle være avhengig av foreldrenes inntekt for å bli tatt godt vare på. Det har vel på en måte stoppet litt opp. Der har det ikke skjedd noe?

Nei, der har det skjedd fint lite, men mitt inntrykk er jo at de fleste kvinner i dag ikke er så prisgitt mannens forsørgerrolle. De står mye mer på egne bein økonomisk. Selv om det kan være tøft, og det er

tidsklemmer og det står dårlig til med likestillingen i yrkeslivet, så fins nå likestillingen der da! Selv om kvinnene blir manøvrert med på alle mulige måter slik at de ikke kommer fram og ikke får den lønna de egentlig skulle ha og alt dette, så er dette med mannens forsørgerrolle ikke på langt nær så bastant og så ensidig som det var i 50 og 60- og kanskje et godt stykke ut i 70-åra.

Jeg vet ikke riktig når det begynte å snu for alvor. Men dette med samfunnets økonomiske ansvar for barnas underhold og stell, det kan man med atskillig rett si er ganske utopisk. Iallfall har det hittil vist seg som en ganske utopisk ide, men som mange andre utopier har det kanskje en viss funksjon som et ideal som henger der, selv om man ikke skal bli hengende høyt oppi der, sammen med idealet. Det skjer litt her og der, men det er kontantbidrag og reduksjoner og det virker ikke som det er noe særlig system. Det henger ikke sammen, det henger ikke på greip. Barnehageprisene går opp og så går de ned, det blir privat og så blir det offentlig igjen. Det er et skikkelig surr.

Det bør vel henge der som en utopi, men det er kanskje langt fram, for motkreftene er vel arbeidsgivergruppens bekymring for arbeids-motivasjonen. Hvis folk får det for lett så kanskje de jobber mindre, og alle økonomer vet, selv om få snakker om det, at finansverdier er jo egentlig ikke verdier, de er verdier bare så lenge folk fortsetter å jobbe slik at det er noe å kjøpe for fordringene.

Nei, så lenge vi har kapitalismen, hva slags merke den enn er, så går det nok ikke, det der med samfunnets økonomiske ansvar for barnas underhold og stell.

Reichs betydning

Litt tilbake til Wilhelm Reichs innflytelse. For veldig mye av det du skrev om har jo hatt innflytelse på seksualopplysning og oppfatninger

av seksualitet. Men hvor mye innflytelse tror du Reich fikk på den mer offisielle forståelsen av seksualitet vi har hatt i Norge?

Jeg er tilbøyelig til å si mye, men jeg må tenke meg litt om. Jeg tør sannelig ikke å si noe bestemt om det, det er jo litt paradoksalt. Før han kom til Norge hadde han på sett og vis lagt bak seg sin egen seksualopplysningsvirksomhet, som jo var utstrakt, først i Wien og senere i Berlin, og som gikk under betegnelsen seksualøkonomi. Det startet med at det slo ham hvor elendige levekår og forhold for kjærlighetsliv og seksuell utfoldelse det var, særlig blant arbeiderklassen i Wien. Han kjørte rundt i Wiens forskjellige arbeiderkvarter, og jeg vet ikke hvordan han arbeidet helt konkret, men han ga til beste seksuell opplysning. Det omfattet sannsynligvis ikke hans oppfatning om det parasympatiske og sympatiske nervesystem, og energiutladning og slikt. Det var vel forbeholdt hans kolleger i det psykoanalytiske selskap, og som til slutt førte til at han kom på kant med psykoanalysen og Freud. Samtidig var han erklært kommunist, sosialist av den kommunistiske type. Men det viste seg ganske fort at han ikke lot seg innordne under noen slags *Ordnung muss sein*. Det var en frihetlig sosialisme han sto for, og som førte til at han ble utelukket fra den marxistiske internasjonale omtrent samtidig som han ble utelukket fra den psykoanalytiske internasjonale. Da hadde han det tøft. Det var i 1933-34, og dette gjorde at han søkte tilflukt først i Danmark, så i Sverige, og så endelig fikk oppholdstillatelse i Oslo. Og ære være Harald Schjelderup for det, for det var det han som ordnet og tilbød ham forskningsstilling og laboratorium på universitetet på Karl Johan. Harald Schjelderup var psykoanalytiker, og i begynnelsen var han veldig på linje med Reich, mens etterhvert syntes han det gikk litt over stokk og stein, så han trakk seg tilbake og tok vel avstand fra ham de siste årene.

Det ble jo latterliggjort av Dusteforbundet dette med orgonskapet[2].

---

[2] Reichs oppfinnelse av et trangt, kiosk-lignende skap, som skulle akkumulere og øke orgonenergien når pasienten satt i det.

Når det gikk riktig dårlig med folk 'trakk de seg tilbake til bevegelsens orgonskap'. Så det er jo også et inntrykk man kan få av det reichianske miljøet, at det var en slags subkultur som var innflytelses-rik men aldri stor?

Det må vel være riktig det.

Reich var jo her fra 1934 til 39, og det han var mest opptatt av da var jo bioneforsøkene. Han mente han kunne påvise at det oppsto organisk liv av uorganisk materie under de rette betingelser, og det var ikke mange som ble med ham på det, men det var noen. Odd Havrevold var en meget vel ansett psykiater og dybdepsykolog, og jeg tror han sto Reich bi så lenge han var her. Ola Raknes gjorde det hele veien. Han skrev offentlig positivt om bioneforsøkene også, men Scharffenberg og folk som ikke hadde greie på det – og noen som med en viss rett hadde kompetanse på det feltet – mente det var såkalte brownske bevegelser, som er noe helt annet…

Han drev sin psykoterapi for å tjene penger til å drive forskningen sin. Samtidig drev han med kreftforskning. Han hadde masse mus i bur i Drammensveien 110 H, som nå er Wilhelm Reichs hus. Det finnes fortsatt og holdes finansielt mer eller mindre gående av "Wihelm Reich-husets venner". Så det er fortsatt et aktivt miljø av reichianere rundt dette.

Den Reichinspirerte karakteranalytiske vegetoterapi hadde jo svær innflytelse og spredte seg blant psykoterapeuter og dels psykiatere…

Og fysioterapeuter?

Ja, psykomotorisk fysioterapi var vel noe av det første. I dag er dette med bodycentered psychotherapy opplest og vedtatt som et vidtfavnende nøkkelbegrep i klinisk-psykologi-kretser over hele verden. Det finnes en European Association for Bodyorientered Psychotherapy. Så det har fått ringvirkninger i sånne grener som verken kaller seg

vegetoterapi eller er eksplisitte på noen forbindelse tilbake til Reich. Men det er jo Reichs arbeid som ligger i bunnen, og når du snakker litt med dem – allfall de jeg har snakket med – er de i og for seg klar over det, men det har jo skjedd en hel masse siden da. Reich fortsattte hele tiden med palpering[3] av og trykk på spente muskler for å løsne på muskelpansre og stramninger. Og mange av de karakteranalytiske vegetoterapeutene gjør fortsatt det. Man jobber veldig mye ut fra kroppen og dens energetiske og muskulære spenningstilstander.

Min nylig avdøde bror, Rolf Grønseth, nestor i karakteranalytisk psykoterapi holdt for sin del opp å berøre pasientene de siste ti-tolv årene av sin virksomhet. Det var kroppen, kroppstilstanden og energistrømningene han kunne se, som la grunnlaget for hans samtale til øking av pasientens kroppsenergibevissthet.

”Myten om den seksuelle revolusjon”

Veldig mange som skrev om seksualopplysning på 50-tallet refererer mye til Kinsey og hans undersøkelser. Hvor viktig var det på denne tida?

Jeg tror at jeg opplevde det som en overfladisk avledning fra det som det egentlig dreide seg om. Men det hadde sikkert sin positive funksjon gjennom å gjøre det legitimt å ta opp seksualitet og seksuelle funksjoner. Han gikk jo ganske inngående og håndgripelig til verks. Så det bidro sikkert til en viss frihet i holdninger, det også, det løftet på tabuet.

Vi nærmer oss nå kanskje et tema som du nevner i overskriften på den bokanmeldelsen vi trykker: ”Myten om den seksuelle revolusjon”. For har det skjedd en revolusjon eller er det mest myter?

Jeg tror at i løpet av de siste ti-femten åra, så har det ikke akkurat skjedd en veldig revolusjon, men en evolusjon i genuint frigjørende

---

[3] Red: av latin palpatio, ’jeg berører’

retning. Jeg mener i artikkelen min at Steven Marcus tar helt feil. Det skjedde ikke noen seksuell revolusjon på 1800-tallet. Det som kunne se ut som det var kun overflate. Men nå i de siste årene så tror jeg at at nå begynner det virkelig å gå litt i dybden. Samtidig som vi har Dagbladet og VG og deres sexoppslag, jøje meg, det foregår så mye som i hvert fall ikke er noe dyptgående. Du kan jo alltids forandre på ganske mange holdninger, adferdsmønstre, verbal utfoldelse og retorikk uten at det egentlig skjer noe på noe dypere plan. Noe som virkelig betyr at folk får med seg mer kjærlighet i seksualiteten sin. Hvor mye kjærlighet det er i alt dette som foregår nå, det kan man iallfall lure på. Men mange er vel veldig obs på problematikken. Nå har ikke jeg fulgt så nøye med, men det er mitt inntrykk at de unge sjøl til en viss grad også er klar over dette. Og litt mer sindige folk med åpent sinn for seksualitetens betydning, de aller fleste av dem er veldig obs på 'hvor blir det av kjærligheten i alt dette her?' Noen håper at så snart ungdommen får rent horna av seg, eller hva det er de får rent av seg, så vil de falle litt til ro og så vil de begynne å lete etter litt dypere verdier enn bare dette overflatiske orgasmejaget.

Seksualitet og sosiologi

Det er litt vanskelig å se sosiologien når du snakker om Reich og om karakteranalytisk vegetoterapi. Hvor er sosiologien i det? Det blir jo mye psykologi og psykiatri, men det er litt vanskelig å få øye på sammenhengen?

Det var et velplassert spørsmål. Som en blek avskygning faller meg også inn mine siste kamper innad på Institutt for sosiologi. Da gjaldt det å beholde det som gikk på barneoppdragelse og sosialisering. Og forståelsen av hvor viktig det er, ikke bare for den individuelle voksne personlighet, men nettopp for samfunnsopprettholdelse og

samfunnsfornyelse. Og det var jo ikke bare Reich, men for eksempel også Erik Homburger Erikson[4], han var jo veldig sentral og tidlig ute på det området der, og Margaret Mead før det igjen.

Enn Abraham Maslow?

Maslow var jo også der, men jeg var egentlig ikke så opptatt av ham. Mitt inntrykk er at han ikke var så opptatt av de sosiologiske ramifikasjonene av dette. Men det var jo så absolutt både Mead og Erikson. Og hele Frankfurter-skolen var jo helt parallelle med Reich på mange måter, for eksempel Adornos *Den autoritære personlighet*, som imidlertid utelot Reichs seksualøkonomiske forståelse. Reichs *Fascismens massepsykologi* så fascismen nettopp som en ettervirkning av barneoppdragelsen og seksuallivets betingelser, og konsekvensene for samfunnsutvikling og typen av sosiale strukturer. Nettopp her, og ikke bare i den internasjonale privatkapitalisme, lå den seksuelle og emosjonelle grobunn for de utbyttedes og undertryktes egen begeistring for den fascistiske og nazistiske ideologi og politikk.[5]

Det er jo interessant at du viser til Frankfurterskolen da, og Adorno og Habermas. Den siste bygger jo mye på Piaget så vidt jeg har skjønt. Jeg tror ikke Reich er nevnt, kanskje ikke i det hele tatt, men det er jo kanskje en sånn spin-off effekt, synergieffekt eller hva man skal kalle det?

Jeg tror du har helt rett i det.

Det har vel hatt effekt, til og med på Giddens' bok om seksualitet, der

---

[4] Nordamerikansk psykolog, stort forfatterskap, mest kjent for *Childhood and society*, på norsk som *Bardom og samfunn*, Gyldendal akademisk 2000.

[5] For den dypeste og mest helhetlige forståelse av Reichs arbeid, også vedrørende de sosiale implikasjonene, like siden møtet med marxismen og med Malinowskis Trobianderstudier i 20-årene, se for øvrig Corrington: "Wilhelm Reich, psychoanalyst and radical materialist", Farrar, Straus and Giroux, NY 2003

er det jo et kapittel om Reich og Frankfurter-skolen.

Du behøver ikke nødvendigvis være reichianer for å være klar over det med barne- og seksualoppdragelsens betydning for personlighets-dannelsen og dermed for sosial handling blant folk sånn i all sin alminnelighet. Men jeg vil tro at det er av veldig stor betydning å ha en forankring, iallfall en referanse til Reich, om ikke nødvendigvis vegetoterapien, så hele den typen tenkning, og oppfattelse av seksualitetens funksjon. Jeg tror det er veldig viktig å ha dette tilsynelatende snevre perspektivet med, men satt i en større sammenheng. For hvis det blir borte så kan hvem som helst sitte å være enig i at 'ja, barneoppdragelsen er veldig viktig', det har vært sagt fra Rousseau og tidligere. Hvem har vel ikke snakket om barneoppdragelsens betydning, ikke minst fra kirkehold og autoritært hold, – *Ordnung muss sein*. Det er så mange måter å snakke barn, oppdragelse, sosialisering og samfunn på, men hos Reich har du en skikkelig solid forankring for å holde den diskusjonen på rett kjøl.

Pierre Bourdieu bruker jo begrepet habitus: Kroppsliggjorte vaner som styrer mye av det vi gjør, noe som er foranderlig, men kanskje tungt foranderlig. Han var vel ganske avvisende til psykologi og psykoanalyse, særlig tidlig i løpet, men han ble vel åpnere etter hvert, og det må være mulig å tilnærme Bourdieu og habitus-tenkningen til Reich og dette med muskelpanser. Det er innslag av det, men ikke eksplisitt, og kanskje Bourdieu ble mer oppmerksom på dette med muskelspenninger etter hvert?

Ja det vi jeg tro, og det tror jeg er viktig å få med seg. Ja, til og med muskelspenninger kan man snakke fornuftig og vidt og bredt om, men når du får det ned til fri barneseksualitet, som Nic Waal og som Reichs gode venn pedagogen Alexander S. Neill skrev om, da blir det konkret: La ungene få leke med tissen sin, ikke sant? Selv om tante Ågot er tilstede, om enn ikke nødvendigvis når de blir litt eldre da. Det er viktig at ungene får fly nakne rundt hverandre, guttepjokker og jentepjokker. Og så kan du jo si hva spiller det for rolle om du for

eksempel tar på ungene en underbukse, men det spørs om det ikke er hele atmosfæren som dette skjer i som gjør utslag.

Nic Waal skrev jo blant annet om dette at barna skal få utfolde seg fritt. Men det som kanskje kan være litt problematisk her er at under dette ligger det jo også en slags ambivalens. Man skal lære barna at det er greit at de tar på seg selv, men samtidig må man jo stoppe det hvis det tar helt overhånd, og her er det jo uklare grenser. Dette er kanskje et problem i mye seksualopplysning og seksualopplæring generelt: Hvor går grensene for hva man kan akseptere?

Det ligger mye uavklarte problematikker her fortsatt. Og jeg tror det du er inne på om at oppdragergenerasjonen, altså foreldregenerasjonen, møter seg selv og sine egne holdninger i døra så det suser. Jeg har mange ganger tatt meg i det at en ting er å være radikal i kjeften og i de overflatiske holdningene. Men når du kjenner litt etter på hva som egentlig foregår i deg så kan det jo være det diamentralt motsatte, noe som ligger mye dypere. Det at det er veldig mye ambivalens og indre konflikter hos noen og enhver, det får en jo bare leve med. Og det må man være klar over og ta i betrakning, man kan ikke være fundamentalist på noen måte, man får jo stikke fingeren litt i jorda og. Som Brecth sa: Die Verhältnisse, die sind nicht so.

I den artikkelen du skrev om pornografi så skriver du vel noe om at man kan se pornografi som et slags symptom på seksuell undertrykkelse. Det har vel aldri vært mer pornografi i samfunnet enn det er nå, samtidig som den seksuelle frigjøringen kanskje heller aldri har vært sterkere. Kanskje et paradoks?

Ja, det blir jo litt paradoksalt det. Jeg ville tro at det går ikke å sette lokk på eller forby eller kriminalisere pornografien, vi får håpe folk vokser det av seg. Det er blandet opp med så mye, med kvinneundertrykkelse og machoseksualitet, osv. Du får jo veldig anskuelig kjønnsundervisning, det er jo en slags seksualopplysning, men det blir så pervertert. Men les mer om den bølgen der i artikkelen min.